

VADJA KEELE PARTSIAALSUBJEKTIST

Beluades, et lause keskuseks on verbi finitivvorm, mis tingib laiendite, sealhulgas ka aluse laadi, on käesoleva töö autor läbi töötanud ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituudi vadja sõnavara kartoteegi kõik verbinäited, et saada loendit tegusõnadest, mis võimaldavad vadja keeles kasutada partsiaalsubjekti. Trükitud tekstide (Ariste 1962; 1974; 1977) ja autori enda kogutud keelematerjali läbivaatamine pole olulist lisa andnud. Igale verbile on lisatud kõik antud materjali põhjal saadud lausemallid, et leida hiljem tüüpilised osaalust sisaldavad laused. Saadud lausemallides pole alati tegemist obligatoorsete laienditega. Paljud laused on vastuvõetavad ka laienditeta, mõnikord võib lausele lisada veel teisigi laiendeid või siis võib antud laiendi asemel esineda mõni teine. On huvitav jälgida, millised laiendid võivad osaalust sisaldaval lausel (kõrvallausel) olla. Kui sama lausemalliga lauses võib antud verbiga seostuda nii totaal- kui ka partsiaalsubjekt, on aluse esinemisvormiks mallis märgitud N+np, kui tegusõna võimaldab ainult partsiaalsubjekti või puudub totaalsubjektiga materjal, on subjekt tähistatud sümboliga N+part. Võimaluse korral on lisatud näitelauseid, kus verb on eitavas kõnes.

1. e l l a 'olla'

1.1.1. V N+np : eli k a n a m u n ä i v a i t a Luu
'oli k a n a m u n a ja v õ i d'.

1.2.1. V N+part : on v e l a i k ä Luu 'on veel a e g a',
ku on t ä r i a, s i s p a n n ä t ä r i a Lii 'kui
on k a l j a, s i s p a n n a k s e k a l j a'.

1.2.2. V+neg N+part : eh, e v o s d u h ä Luu 'ei ole
õ h k u', eh, e a i k ä Lii 'ei ole a e -
g a'.

1.2.3. A+part N+part V+neg : a i l o z ä e l l o a b a l l u M
'aga i l u s a t e l u p o l n u d', a d e j a l o i
b a l l u M 't e k k e p o l n u d'.

- 1.3.1. Loc V N+np : saunaZ on v i n g u' k ā Luu 'saunas on v i n g u'.
- 1.3.2. Loc V+neg N+part : muvval eb allut t i l l ā Luu 'mujal ei olnud r u u m i'.
- 1.3.3. Loc N+part V+neg : meijē cūlās s ō m a l a i s i d eb_g Lii 'meie külas s o o m l a s i ei ole'.
- 1.4.1. N¹+ad V N²+np : naisill on j u t t u a Lii 'nais-
tel on j u t t u'.
- 1.4.2. N¹+ad V+neg N²+part : kummal bellu l a s s a, ep tullu Lii 'kellel polnud l a s t, ei tulnud'.
- 1.4.3. N¹+ad N²+part V+neg : tällä r a h o i bele M 'tal pole r a h a (s i d)'.
- 1.4.4. V+ko N¹+np N²+ad : onko s i l m i t teddē nōri-
kel? Lii 'kas teie noorikul on s i l -
m i?'.
- 1.5. V A+np N+np : eli mokomī i s s i ā M 'oli selli-
seid i s a s i d', miltis k a n s ā
enne eli, en tā M 'missugust r a h -
v a s t enne oli, (ma) ei tea'.
- 1.6. N+part V Mes : e l ā j i t ā eli ühesatsümmed entšēā
' i n i m e s i oli üheksakümmend hinge',
oxto eli siāl s u k k ā Luu 'küllalt
oli seal s u g u l a s i'.
- 1.7. N+np V Distr. : i m e i d eli kahē Pum 'ja me
olime kahekesi (m e i d oli kahekesi)'.
2. i h t š i ā 'lüua'
- 2.1. N+part V : t u l t a izzeB M 'v ä l k u lōōb'.
- 2.2. V Mod N+part : ihtsi kevvi t u l t a M 'lōi kō-
vasti v ä l k u'.
3. j ā t ā ~ j ā v v ā ~ j ā v v ā 'jääda'
- 3.1. N+np V : m i t ā j ā p, pātā prāvittaZ M 'm i s (m i -
d a) jääb, (sellega) parandatakse pead'.
- 3.2. De V N+np : gáččinā polgā tōze jāi sitā sōmē k a n -
s ā Luu 'Gatšino poolest jāi ka seda soo-
me r a h v a s t'.
- 3.3. N¹+ad V N²+np : no tšellā jāi l a H s a i t a Kat
'no kellel jāi l a p s i'.
- 3.4. V+neg A+part N+part : eb jānū ühtait t a l o a PR
'ei jäänud ühtki m a j a'.

4. k a z v ä ~ k a z v o a 'kasvada'
- 4.1. N+part V+neg Loc : a b r i k o s s i t a ep, kazvo
medõde maal J 'a p r i k o o s e ei kasva
meie maal'.
- 4.2. Loc N+part V+neg : ahol m ü d, ep, kazvo ku s a -
v i k u k k ä J 'kütismaal muud ei
kasva kui valget h a n i m a l t s a'.
5. k i h i ä 'kihiseda'
- Loc V N+np : tšen eli p e t t e r i z revolutsi aiken,
se nätsi, mitä siäl kihizi v ä t š i ä
kuijil J 'kes oli Petrogradis revolutsiooni
ajal, see nägi, kuidas seal kihises r a h -
v a s t tänavail'.
6. k o p i t t u a ~ k o p p i u t a 'koguneda'
- 6.1. N+part V Mes : v ä t t š e ä koppius paljo Luu
'r a h v a s t kogunes palju'.
- 6.2. N+part V+neg : hallissä elid, a m ē l d, ep, kopit-
tunuD Iii 'halliks elasid, aga m õ i s -
t u s t ei kogunenud'.
7. k o r j a u s s a G 'koguneda'
- Di V N+np : shotkā korjauje v ä t t š i ä Itš 'koosole-
kule kogunes r a h v a s t'.
8. k ü l u a 'kuulduda, kuulda olla'
- 8.1. N¹+part N²+all V : mitä sille küluB J 'm i s sul
uudist?'
- 8.2. V+neg N+part : tait jo kõli: ep külu t ü k k i m i š
J 'vist juba suri, pole kuulda p u l s s i'.
9. l i d' d' ä 'olla, tulla'
- 9.1. V N+np : taita lēb j ü r r ü ä Luu 'vist tuleb
ä i k e s t', ko lēp, s e s a r i i v e Y-
l' i, keikkile antas Kõr 'kui on õ d e -
s i d ja v e n d i, kõigile antakse'.
- 9.2. N+part V : kāz lēp a i k ä, mēmmā repimā parkkia J
'kui on a e g a, läheme parki rebima'.
- 9.3. N+part V Mes : keikkē a lēp, paljo M 'k õ i k e
tuleb palju'.
- 9.4. N+part V+neg : meid, eb, lē Luu 'm e i d ei ole'.
10. l i s s ä ü s s ä ~ l i s ä ü t ä 'lisanduda'

N+np V : miä präviusin i painua lissäü? Luu 'mi-
na paranesin ja kaalu tuli juurde'.

11. l ü v v ä 'lüüa'

N+part V De : terässä lüp, sirkässa taivassa Luu
'põuava vä l ku lööb selgest taevast'.

12. m e n n ä 'minna'

V+neg N+part : eb mennü sitä tševättä, ko sinne
paikkasgä eb, uponnu lehmä Pum 'ei läinud seda
ke v a d e t, kui sinna kohta ei uppunud lehm!

13. m ä t t ä 'siin: valada'

V N+part : mokoma tuli süri rage i mätti r a g e s t a Luu
'tuli niisugune suur rahe ja valas r a h e t'.

14. n i r i s s ä 'niriseda'

V N+np : nirizeb, v e r t ä Lii 'niriseb v e r d'.

15. n ä t š ü ä 'paista, näha olla'

15.1. N¹+np N²+ad V (Loc) : mitä siī näüp, siäl? M 'mis
(m i d a) sul seal paistab?'

15.2. V+neg N+part : menid, nī kaugassi, eb, näü j ä l t š i ä
t ä Und 'läksid nii kaugele, ei paista jälgi'.

15.3. N+part V+neg : aluš a eb, näü Lii 'l a e v a ei
paista'.

16. n ä ü t t ä 'siin: tulla (külm, pakane)'

Temp V N+part : siz, näütep, t š ü l m ä a l u n t a e b, e Luu
'siis tuleb p a k a s t, aga lund ei ole'.

17. p a i s s ä 'paista'

N+np V : p ä i v ü t t ä paisaB M 'p ä i k e s t pais-
tab'.

18. p a n n a 'siin: sadada'

N+part V : vod, i l u n t a p ä B M 'sajabki l u n d'.

19. p i ä B 'on vaja'

19.1. N¹+ad V N²+part : mil piäb, e l u t t a Und 'mul on
vaja ö l u t'.

19.2. N¹+ad N²+part V+neg : mil t ä t ä ep, piä Luu 'mul
pole s e d a vaja'.

19.3. N+part V+neg : boltuška pajatab, m i t ä ep, piä Luu
'lobiseja räägib, m i d a pole vaja'.

20. p u h u a 'pursata'

De V N+np : songā puhu vertā Lii soonest purskas
ver d'.

21. p u h u a 'puhuda'

V N+np : puhup, sūria tūli a M 'puhub tugev t u u l'.

22. p ū t t u a 'juhtuda, sattuda'

22.1. N+np V : tšen pajatab, mit ā pūtuB, sitā jutellā
kerkiā-mēlin Luu 'kes rāagib, m i s (m i -
d a) juhtub, seda nimetatakse kergemeelseks'.

22.2. V Di N+np : pūtup, suhhēē, mā t a Kōr 'suhu satub
m u l d a'.

23. s a t ā 'sadada'

23.1. Mod V N+np : irmutoiissi sāb r a g e t̄ J 'kōvasti
sajab r a h e t'.

23.2. N+np V : lun t a satāB Pum 'l u n d sajab'.

24. s i p u t t ā 'tibusada'

Temp V N+np : koko aika siputti v i h m ā M 'kogu aeg
tibusas v i h m a'.

25. s ū n t ū ā 'sündida'

Mod V+part V+neg : ilm sūt̄ m i t t ā i t š i ep, sūnnū J
'ilma põhjusega ei juhtu m i d a g i'.

26. t a g o s s a G 'jätkuda'

26.1. V N+part : tagosab, l e i p i ā Itš 'jätkub l e i -
b u'.

26.2. N¹+part N²+ad V+neg : d e n g ō mi l ep, tagossag Itš
'r a h a mul ei jätku'.

27. t a p a h t u s s a 'juhtuda'

27.1. N+np V Loc : ke i k k e a tapahtup, pittāas, madgaZ M
'k ō i k e juhtub pikal reisil'.

27.2. N+np Loc V : ei ō tšulā tšūsūmissā, m i t ā tallō
tapahtuB Luu 'ei ole külal küsimist, m i s
majas juhtub'.

28. t a r v i Z 'tarvis, vaja'

28.1. N¹+part N²+all V : v i h m ā on omenoile tarviZ M
'v i h m a on õuntele vaja', m i t ā sille
on tarviZ? Luu 'm i s sul on vaja?'

28.2. N¹+ad N²+part V : lāsivele on dohteri a tarviZ Luu 'haigele on arsti vaja'.

28.3. N+part V+neg : siñnua ebē tarviZ J 'siñd pole vaja'.

29. t a u k e s s a 'kärvata'

N+np Temp V : persaita välis taukeZ Luu 'põr-said vahel kärvas'.

30. t a v a t a 'jätkuda'

30.1. V N+part : tappāb, hrā brostia hot' tšenē vassā J 'jätkub vaprust kelle vastu tahes'

30.2. V N¹+ad. N²+part : tappāb, mille tillā J 'jätkub mulle ruumi'.

30.3. N¹+ad N²+part V+neg : bābāl rublā ep, tappē J 'eidel ei jätku rubla'.

31. t a v a t a 'juhtuda'

V N+np : einā ku kauga on mās, tappāb, vih m ā J 'kui hein on kaua maas, juhtub v i h m a tulema'.

32. t e k a u t a 'juhtuda'

N¹+ad N²+part V : tšel mit ā tekkaus, siš, tšäüsi vātta-ma arvot J 'kel midagi juhtus, siis käis arbumas'..

33. t š ä v v ä 'käia'

N+np V De : v ä t t š i ä tšäüsi jeka põlesse Itš 'r a h v a s t käis igalt poolt'.

34. t u l l a 'tulla'

34.1. Temp V N+np : egle tuli vih m ā Iidi 'eile tuli v i h m a'.

34.2. V N+np : tulep, tot k o a, ku puhassan kallā Luu 'tuleb r a p p e i d, kui puhastan kala'.

35. v a l ā 'valada'

V N+part : valab vazgessa r a g e h t a rl 'valab vaskset r a h e t'.

Autor on vadja keeles leidnud 35 partsiaalsubjekti võimaldavat verbi. K. Varik on esitanud oma diplomitöös, mis käsitleb osaalust eesti kirjakeeles, 542 partsiaalsubjektiga

esinevat tegusõna (Varik 1974). A. Penttilä poolt soome keele põhjal koostatud 275 verbi sisaldavat loendit (Penttilä 1963 : 633 jj.) ei peeta üldiselt ammendavaks. Mõlemas eelmainitud loendis esinevad ka antud 35 vadja tegusõna vasted (ehkki mitte alati samad tüved, vaid samatähenduslikud verbid). Vadja verbiloend pole arvatavasti absoluutne ja keelejuhte küsitledes saaks konstruktsioone juurde, kuid läbitöötatud ulatusliku materjali põhjal võib järeldada, et vajadust tunneb vadja keele kõneleja partsiaalsubjekti järele harva. Näiteks nõustub keelejuht lausega vettä niriseB 'vett niriseb', kuid kasutab ise totaalsubjekti: vesi niri-zeB 'vesi niriseb'.

Vadja keele 35 verbist on mõned sünonüümsed (2 ja 11; 6 ja 7; 13 ja 25; 19 ja 28; 22, 27, 31 ja 32; 26 ja 30 ning mingil määral olemisverbid 1, 9 ja 34). Üsna suure semantilise rühma moodustavad meteoroloogilise sisuga tarindid (2, 11, 13, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 35). Tegemist on traditsiooniliste konstruktsioonidega, kus totaalsubjekti esinemise võimalus on vaid teoreetiline (23, 24). Verbidega, millel teises kontekstis on teine tähendus, täisalus ei saagi esineda (2, 11, 13, 16, 18, 35). Mõningaid selliseid konstruktsioone võiks vaadelda ka objektilistena (2, 11, 18), aga semantilise sarnasuse tõttu teiste tarinditega on noomenit käsitletud osaalusena. Sageli on aluseks interrogatiivne (8.1, 15.1, 28.1), relatiivne (3.1, 19.3, 22.1, 27.2) või indefiniitne (9.3, 25, 27.1, 32) pronoomen. Kohati tundub, et substantiivist partsiaalsubjekti antud verbiga ei kasutatagi (27.1, 27.2, 32). Ainult osaalus esineb tegusõnadega piäB 'on vaja', on tarviZ 'on tarvis', tagossaG ~ tavata 'jätkuda' ja teatud tarindeis koos olemisverbidega glla ja liddä. Kui lause sisaldab mesuraali, on noomen alati partitiivis (1.6, 6.1, 9.3), siin ei põhjusta aga partsiaalsubjekti mitte verb, vaid mesuraal.

Eesti ja soome uurijad on püüdnud iseloomustada keeleseiku, mis kutsuvad esile osaaluse. Partsiaalsubjekt esineb koos intransitiivsete verbidega. Polüseemilised verbid võivad olla teises kontekstis ka transitiivsed. Viimased on nn pseudotransitiivsed verbid (Yli-Vakkuri 1982 : 26 jj.). Igal juhul ei või partsiaalsubjekti sisaldavas lauses esineda objekt ja enamasti ka predikatiiv. Osaalust võimaldavad verbid väljendavad olemist üldse või olukorras olemist (1, 9), tähistavad olukorra muutumist või tekkimist (6, 7, 10) või

märgivad liikumist (12, 14) (Mihkla jt. 1974 : 63 jj.). Olu-
line on, et subjekt pole esitatud aktiivselt toimivana (Ha-
kanen 1972 : 51), või kui verb eeldabki aktiivsust, siis
rõhk pole mitte tegevusel, vaid subjektil (Karlsson 1963 :
42). Selliseid lauseid on hakatud nimetama eksistentsiaallau-
seteks. Eksistentsiaalse tähendusega verb võib olla nii nor-
maal- kui ka eksistentsiaallause keskuseks. Seega pole verbi
semantiline laad määrav. Määravad on kogu lause kohta käivad
kriteeriumid, nagu sõnajärg, eitustransformatsioon (kui ei-
tavas lauses eitatakse subjekteseme olemasolu, siis esineb
eksistentsiaallausel alati osaalus) ja subjekti esinemine
partitiivis. Seega ei saa eksistentsiaallause olla põhjuseks,
mis tingib osaaluse, vaid partsiaalsubjekti kasutamine an-
nab lausele eksistentsiaalse varjundi. Osaaluse esinemine pole
siis tingitud ainult verbist, vaid kogu lausemallist.

Järgnevalt on esitatud kõik osaalust sisaldavad lause-
mallid, kus verb on jaatavas kõnes (sulgudes on lausenäite
number).

- I. 1. V·N+np (1.1.1, 9.1, 14, 31)
2. N+np V (3.1, 10, 17, 22.1, 23.2)
- II. 1. V N+part (1.2.1, 13, 16, 26.1, 30.1, 35)
2. N+part V (2.1, 9.2, 18)
- III. 1. N¹+ad V N²+np (1.4.1, 3.3)
2. N¹+np N²+ad V (15.1)
3. N¹+ad V N² part 19.1, 30.2)
4. N¹+ad N²+part V (28.2, 32)
- IV. 1. Loc V N+np (1.3.1, 5)
2. N+np V Loc (27.1)
- V. 1. De V N+np (3.2, 20)
2. N+part V De (11, 33)
- VI. 1. Di V N+np (7)
2. V Di N+np (22.2)
- VII. 1. Temp V N+np (16, 24, 34)
2. N+np Temp V (29)
- VIII.1. Mod V N+np (23.1)
2. V Mod N+part (2.2)
- IX. 1. V Mes N+part (1.6)
2. N+part V Mes (6.1, 9.3)
- X. 1. V A+np N+np (1.5)
- XI. 1. N¹+part N²+all V (8.1, 28.1)
- XII. 1. N+np V Distr (1.7)

H. Rätsep on eesti keeles leidnud 28 elementaarlauset, milles võib esineda osaalus (Rätsep 1978). Antud juhul pole aga tegemist elementaarlausetega. Lausemallides leiavad kajastust ka verbiga vabalt seotud laiendid. Vadja keele põhjal saadud lausemallidest ei esine H. Rätsepa töös malli N+np Distr, mille kohta ka vadja keeles on näide vaid ühest külast. Lausemallile A+np N+np V vastab eesti keeles predikaatiiviga lausemall V N+part A+part. Modaalil kui vaba laiendiga lausemalli pole H. Rätsep eraldanud.

A. Hakanen väidab, et normaalrõhuga eksistentsiaallause sõnajärg on pööratud ja lause algab sageli adverbialiga (Hakanen 1972 : 43), s.t. indefiniitne subjekt on predikaadi järel ja definiitne predikaadi ees. K. Wiik on antud seisukohta põhjendanud sellega, et niisuguste lausete subjekt on süvastruktuuris objekt ja objekt asub alati verbi järel (Wiik 1972). Vadja keele lausemallidest võib järeldada, et nende sõnajärg on äärmiselt kõikuv. Laienditeta lausemallides I ja II on ülekaalus normaalne sõnajärg, laienditega lauseis on ülekaalus pööratud sõnajärg. Laiend võib asuda igas positsioonis: lause alguses (III.1, 2, 3; IV.1; V.1; VI.1; VII.1; VIII.1), noomeni ja verbi vahel (III.2, VI.2, VII.3, VIII.2, IX.1, X, XI), lause lõpus (IV.2, V.2, IX.2, XII). Lausematerjali on siiski liiga vähe, et midagi lõplikku väita. E. Lindén on vaadelnud sõnajärje sõltuvust subjekti definiitsusest/indefiniitsusest soome murretes ja leidnud küllalt indefiniitse subjektiga algavaid lauseid. E. Lindén järeldab, et alistatud positsioonis oleva eksistentsiaallause sõnajärg on subjekt + verb, aga adverbialiga algavas eksistentsiaallauses tähistavat aluse esinemine öeldise ees adverbi rõhutamist. E. Lindén on jõudnud järeldusele, et mitteotsene sõnajärg finiiitverbiga algavas eksistentsiaallauses ei eelda indefiniitset subjekti. (Lindén 1967 : 362 jj.) Suulises kõnes on definiitsuse/indefiniitsuse väljendajaks lauserõhk. Vadja keele kirjapanekud on suulise kõne fikseeringud ja siingi näib lauserõhk määravaks osutuvat.

P. Siro on esitanud eksistentsiaallause struktuuri. See koosneb verbist ja kahest nominaallikmest - adverbialist konkreetsees käändes ja subjektist. Tema arvates esineb adverbial igas eksistentsiaallauses, ehkki ta pindstruktuuris võib puududa (Siro 1974 : 38). Seega on eksistentsiaallause oma loomult kolmekohaline lause, mis sisaldab laiendit (Liden-

deid), subjekti ja predikaati. P. Nemvalts on vaadelnud eestikeelseid eksistentsiaallauseid ja leidnud, et kolmekohalised laused jagunevad lokatiivseiks, temporaalseiks ja possessiivseiks (Nemvalts 1978 : 26 jj.). Koha- (IV, V, VI), aja- (VII) ja possessiivsuselement (III) on olemas ka vadjakeelseis osaalust sisaldavais lauseis. Laiendid on omavahel üsna vabalt asendatavad. Ühes lauses võib esineda ka mitu laiendit. F. Karlsson (1963 : 48), P. Siro (1974 : 38) jt. on väitnud, et eksistentsiaallauses ei saa esineda tegevuse laadi iseloomustajat, s.o. viisimäärust. I. Rannut on antud seisukohta põhjendanud sellega, et kui lauses esineb viisimäärus, võib verbi semantiline sisu muutuda suuremaks ja tegemist pole enam eksistentsiaallausega ning osaalus sellises lauses esineda ei saa (Mihkla jt. 1974 : 62). Seda väidet ei toeta sellised levinud laused, nagu 23.1, 2.2.

Järgnevalt eitava või kahtleva sisuga lausemallid:

- I' 1. V+neg N+part (1.2.2, 8.2, 12, 15.2)
 2. N+part V+neg (9.4, 15.3, 19.3, 28.3)
- II' 1. N¹+ad V+neg N²+part (1.4.2)
 2. N¹+ad N²+part V+neg (1.4.3, 19.2, 30.3)
 3. N¹+part N²+ad V+neg (26.2)
- III' 1. Loc V+neg N+part (1.3.2, 4.2)
 2. N+part V+neg Loc (4.1)
- IV' 1. V+neg A+part N+part (3.4)
 2. A+part N+part V+neg (1.2.3)
- V' Mod N+part V+neg (25)
- VI' V+ko N¹+np N²+ad (1.4.4)

Kõikide verbide puhul pole õnnestunud leida eitavat lausemalli. Joon on all neil lausenäitenumbritel, millega ka jaatavas kõnes esineb ainult osaalus.

Sisult eitavas eksistentsiaallauses esineb eesti ja soome keeles ainult osaalus (Hakanen 1972 : 43; Rannut 1964 : 70). Osaalus tähistab subjektsõna nimetavaga märgitud terviku puudumist. M. Erelt on rääkinud ka nn. mitteeksistentsiaalsest eitusest (Erelt 1978 : 4). Näit. grüsad meil evät, kazvo Luu 'pirnid meil ei kasva' (vrd. 4.1). Tõlgenduses eeldatakse, et meil ei kasva pirnid, vaid õunad, kapsad jne. F. Karlsson on väitnud, et on ebaselge, millal üksikut või tervikut märkiv subjekt peab eitavas või kahtlevas lauses olema alati partitiivis. Näit. sm hymypilkahduskaan ei ilmestynyt hänen suupieleen 'naeruvinegi ei ilmunud tema suunurka' (Karlsson

1963 :46). Siin on väga raske anda lausele mitteeksistentsiaalset tõlgendust, s.o. väita, et suunurka ilmub midagi muud. Vadjakeelsed eitavad osaalusega laused jagunevad järgnevalt:

1. Eitavad laused, kus täisalus üldse esineda ei saa:

a) laused, kus jaatavas kõnes saab esineda üksnes osaalus (1.2.2, 9.4, 19.2, 19.3, 26.2, 28.2, 30.3, 30.4);

b) laused, kus jaatavas kõnes saab esineda ka täisalus, eitavas aga ainult osaalus (1.1.2, 1.3.2, 1.4.2, 1.4.3, 8.2, 12, 15.2, 25);

2. Eitavad ja kahtlevad laused, kus osaaluse asemel saaks esineda ka täisalus (4.1, 4.2, 1.4.4).

Selgitamaks välja, milles on osa- ja täisalusega lause sisuline erinevus, on autor vaadelnud paralleelselt lauseid, kus alus võib olla nii partsiaalne kui ka totaalne. M. Erelt väidab, et pole mingit sisulist erinevust täis- ja osaalusega eksistentsiaallause vahel. Kummalgi juhul ei väideta midagi koguse kohta (Erely 1978 : 3). Vadja keele näitedki näivad seda enamasti kinnitavat. Keelekasutaja eelistab totaalsubjekti. Osaalusega laused võiks jagada sellisteks, kus partsiaalsubjekt on ükskõikne ja sisult väheinformatiivne (1.1.1, 1.3.1, 1.5, 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 5, 9.1, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22.1, 23, 24, 31, 32, 34, 35) või kus partsiaalsubjekt rikastab sisu (14.1, 7, 27.1, 29, 33). Viimasel juhul on määrav kvantitatiivne speetsies, osaalus rõhutab, et tegemist on terviku ebamäärase osaga: naistel pole mingi konkreetne jutt, vaid nad lobisevad; ei surnud mitte kõik põrsad, vaid mõned jne. Enamasti ei anna aga partsiaalsubjekt mingit alust otsustada midagi subjektiga tähistatava kvantiteedi kohta.

Vaadeldes lauseid, mille keskuseks on verbid alla ja liddä ja aluse esinemisvormiks on N+part (1.2.1, 9.2), näeme, et osaaluse tingib siin mitte definitus, vaid lause possessiivne varjund: ku (mil) on (lëb) aikä, taria ... 'kui (mul) on aega, kalja ...'. Täisalusena oleks lausel teine tähendus.

Niisiis esineb vadja keeles osaalust tunduvalt vähem kui eesti ja soome keeles ning keelekasutajal tekib harva tema järele vajadus.

Lühendid

Itš = Itšapäivä; J = Jõgõpera; Kat = Kattila; Kõr = Kõrvõttula; Lem = Lempola; Lii = Liivtsulä; Luu = Luuditsa; M = Mati; PR = Peen-Rudja; Pum = Pummala; ri = rahvaluule; sm = soome keel; Und = Undova.

Sümbolid

A = adjektiivide klass; De = ekstralokaalne direktsionaal; Di = intralokaalne direktsionaal; Distr = distributsionaal; Loc = lokaal; Mes = mesuraal; N = substantiivide klass; neg = eitav kõne; np = nominatiiv või partitiiv; part = partitiiv; Temp = temporaal; V = verbide klass.

Kirjandus

A r i g t e, P. 1962, Vadja muinasjutte, Tallinn; 1974, Vadjalane katkist kalmuni, Tallinn; 1977, Vadja muistendeid, Tallinn; E r e l t, M. 1978, Märkmeid partsiaalsubjekti kohta eesti keeles. - Keel ja struktuur 10, Tartu : 3-10; H a - k a n e n, A. 1972, Normaallause ja eksistentsiaalilause. - Sananjalka 14, Turku : 36-77; K a r l s o n, F. 1963, Suomen kielen subjekti ja predikaattikysymyksiä. - Virittäjä : 40-56; L i n d g r e n, E. 1967, Inversiosta ja lausepainotuksesta. - Virittäjä, Helsinki : 359-367; M i h k l a, K., R a n n u t, L., R i j k o j a, E., A d m a n n, A., 1974, Eesti keele lauseopetuse põhijooned I, Tallinn; N e m v a l t s, P. 1978, Eksistentsiaallausest. - Keel ja struktuur 10, Tartu : 10-41; P e n t t i l a, A. 1963, Suomen kielioppi, Helsinki; R a t s e p, H. 1978, Eesti keele lihtlause tüübid, ENSV TA Emakeele Seltsi Toimetised 12, Tallinn; S i r o, P. 1974, Eksistentsiaalilauseen hamahakinverkosta. - Virittäjä : 35-46; V a r i k, K. 1974, Osaalusest tanapaeva eesti keeles. Diplomitöö (kasikiri); W i i k, K. 1972, Suomen eksistentsiaalilauseet. Lauseopin ja semantiikan paivat, Tampere; Y l i - V a k k u r i, V., 1982, Transitiiviverbi ja pseudointransitiivit. - Tampereen yliopiston Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 8 : 23-35.

Х. Хейнсоо
(Тарту)

О ПАРЦИАЛЬНОМ СУБЪЕКТЕ В ВОДСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

Автор просмотрел картотеку водского языка в Институте языка и литературы АН ЭССР и нашел 35 глаголов, с которыми субъект может выступать в партитиве. Следовательно, в водском языке такой субъект используется редко; обычно нет равенства между предложениями, содержащими тотальный или парциальный субъект. Иногда парциальным субъектом выражается квантитативная индефинитность.